

แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา

2.1 ความหมายของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา

การเปิดเผยข้อเท็จจริงก่อนพิจารณา (Discovery) เป็นถ้อยคำในกฎหมายที่มีความหมายว่าการหยั่งรู้ หรือการเปิดเผยเรื่องราวสาระของการกระทำหรือเอกสาร ซึ่งมีความสำคัญต่อการสืบคดีของฝ่ายตรงข้าม (73น.พ. 2ด. 103,106)¹ และเป็นถ้อยคำที่ใช้ทั้งในทางวิธีพิจารณาความแพ่งและอาญา

การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา มีทั้งการเปิดเผยข้อเท็จจริงก่อนพิจารณา ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Discovery" และการเปิดเผยข้อเท็จจริงในชั้นพิจารณาของศาล

การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่า หมายถึงกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาคดีที่ใช้กันโดยคู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้² ซึ่งบางครั้งก็เรียกว่า Pre-trial Discovery³ หรือในคดีอาญาอาจเรียกว่ากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery in Criminal Process)

¹โกศล โสภาคย์วิจิตร, งานานุกรมกฎหมายอังกฤษ-ไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สวนพิมพ์, 2525), หน้า 62

²Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary (St. Paul Minn:West Publishing Co., 1979), p. 419

Paul B. Weston & Kenneth M. Wells, Criminal Evidence for Police, 2nd edition (Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N.J. 1976), p. 314

³Weston & Wells, Criminal Evidence for Police, p. 313-321

สำหรับการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในชั้นพิจารณาคดี เป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือเรื่องราว, ขยายหลักฐานในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล¹ (during trial) ซึ่งเป็นคดีที่เปิดเผยต่อเนื่องจากในชั้นก่อนการพิจารณาคดีเมื่อมีข้อเท็จจริงหรือขยายหลักฐานเพิ่มเติมเข้ามา ทั้งนี้ คงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ในเรื่องการเปิดเผยหรือตรวจสอบขยายหลักฐานเช่นเดียวกันในชั้นก่อนการพิจารณาคดี (pre-trial)² ซึ่งไม่ว่าจะมีปัญหาเท่าใดนัก และโดยปกติในประเทศสหรัฐอเมริกาที่กระทำกันอยู่แล้ว³

แต่เดิมนั้น กฎหมายคอมมอน ลอว์ไม่ได้แยกวิธีพิจารณาคดีแห่งต่างหากจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คงยึดถืออยู่ในแนวความคิดเดียวกัน เพราะความผิดในทางแห่งตามกฎหมายคอมมอน ลอว์ถือว่าเป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของแผ่นดินเช่นกัน ทั้งนี้วิธีพิจารณาความที่ใช้อยู่ในศาลคอมมอน ลอว์จึงเป็นแบบเดียวกันทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา แต่ต่อมาเมื่อแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลมีมากขึ้น จึงได้มีการกำหนดวิธีพิจารณาความสำหรับคดีอาญาเป็นพิเศษในบางเรื่อง⁴ อย่งไรก็ดี การเปิดเผยข้อเท็จจริงก่อนการพิจารณาคดีในคดีแพ่งและคดีอาญา ก็ยังคงเป็นรูปแบบประการหนึ่งที่สามารถทำให้ความจริงปรากฏขึ้นได้ในศาลพิจารณาคดีนั้นๆ⁵

2.2 การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาเปรียบเทียบกับคดีแพ่ง

ตามกฎหมายคอมมอน ลอว์นั้น ในคดีแพ่ง การเปิดเผยข้อเท็จจริงก่อนการพิจารณาคดี (Discovery) เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่ใช้กันมากเพื่อประโยชน์ในการคัดค้านประเด็น

¹ American Jurisprudence (Vol. 23), (New York, The Lawyer Co-operative Publishing Co., Rochester, 1965), p. 715

² ฎ ข้อ 13 หน้า 40

³ American Jurisprudence (Vol. 23), 1965, p. 715

⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย, "กฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอื่นในสกุลกฎหมายคอมมอน ลอว์", หน้าที่ 14 ใน เอกสารการสอนชุดวิชาระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528), หน้า 820

⁵ American Jurisprudence (Vol. 23), 1965, p. 712

ข้อพิพาทในชั้นอุทธรณ์ โดยวิธีอุทธรณ์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ¹

1. เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดีทุกประการจะถูกเปิดเผยในชั้นพิจารณา
2. เพื่อให้ประเด็นในการพิจารณาคำพิพากษาอยู่ที่ข้อเท็จจริงที่แท้จริง และ
3. เพื่อให้คู่ความได้มีโอกาสประนีประนอมยอมความกัน ทำให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วโดยเร็ว

การเปิดเผยข้อเท็จจริงก่อนพิจารณา (Discovery) ในคดีแพ่งนี้ ปัจจุบันยังคงมีผลบังคับใช้ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งตาม Federal Rules of Civil Procedure ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยวิธีการ 5 ประการ คือ²

1. บันทึกคำให้การพยานนอกศาล (Deposition) หมายถึง บันทึกคำให้การของพยานบุคคลที่กระทำนอกศาลต่อหน้าบุคคลที่มีอำนาจกระทำการ โดยคู่ความซึ่งได้แจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบเพื่อจะได้มีโอกาสมาถามค้าน วิธีการนี้เป็นลักษณะพิเศษของกฎหมายคอมมอน ลอว์ ที่ยอมให้มีการบันทึกคำให้การพยานนอกศาลได้ บันทึกคำให้การพยานนี้ มักจะทำในรูปของคำถามคำตอบ โดยถอดจากเทปบันทึกเสียงหรือเครื่องมืออื่นๆ การคัดค้านคำถามใดๆ อาจทำได้ แต่จะไม่มีการวินิจฉัยว่าคำถามนั้นๆ ขอบด้วยกฎหมายหรือไม่ คงปล่อยให้ปรากฏเป็นหลักฐานไว้เพื่อที่ศาลจะได้มีคำสั่งในภายหลัง

2. การสอบถามข้อเท็จจริงจากคู่ความฝ่ายตรงข้าม (Interrogatories to Parties) วิธีการนี้หมายถึง การมีหนังสือไปยังคู่ความฝ่ายตรงข้าม เพื่อสอบถามข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่จะต้องตอบมา ส่วนมากใช้ในการสอบถามข้อเท็จจริงของบุคคลที่รู้ข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ หรือข้อเท็จจริงต่างๆ ในคำคู่ความ (pleading) เพื่อให้ประเด็นในคดีกระจ่างชัด

¹พรเพชร วิชิตชลชัย, "กฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอื่นในสกุลกฎหมายคอมมอน ลอว์", หน้าที่ 14 ใน เอกสารการสอนชุดวิชาระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ, หน้า 817

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 818

3. การแสดงเอกสารและวัตถุพยาน (Presentation of Documents and Things) วิธีการนี้เปิดโอกาสให้ผู้มีความเชื่อกฎที่จะขอให้ผู้ความฝ่ายตรงข้ามแสดงหรือเปิดเผยเอกสารหรือวัตถุพยาน และมีสิทธิที่จะตรวจสอบความถูกต้องแท้จริง ตลอดจนสิทธิที่จะขอตรวจเอกสารที่จะใช้เป็นพยาน

4. การตรวจสภาพร่างกายและจิตใจ (Physical and Mental Examination) ในกรณีที่สภาพร่างกายหรือจิตใจของผู้ความเป็นประเด็นในคดี เช่น โจทก์ได้รับบาดเจ็บเพียงใด ผู้ความเชื่อกฎที่จะขอให้ผู้ได้รับบาดเจ็บไปตรวจสภาพร่างกายและจิตใจจากแพทย์ผู้ความฝ่ายเนื่อกำหนด หรือขอรายงานการตรวจสภาพร่างกายและจิตใจของแพทย์ ซึ่งได้เคยทำการตรวจรักษาไว้ เนื่องจากการตรวจสภาพร่างกายและจิตใจย่อมมีผลกระทบระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลหลายประการ จึงต้องมีการร้องขอศาลเพื่อให้มีคำสั่งก่อน และศาลจะมีคำสั่งอนุญาตก็แต่เฉพาะในกรณีจำเป็นเท่านั้น

5. การขอให้ผู้ความอีกฝ่ายยอมรับข้อเท็จจริง (Request for Admission) เป็นวิธีการสำคัญที่มีผลต่อการจำกัดประเด็นข้อพิพาทต่างๆ ในข้อขอลง วิธีการนี้อนุญาตให้ผู้ความเชื่อกฎแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ความฝ่ายตรงข้ามถึงข้อเท็จจริงที่แจ้งข้อเท็จจริงใด หรือความสมบูรณ์ของเอกสารฉบับหนึ่งฉบับใด เพื่อให้ผู้ความฝ่ายตรงข้ามนั้นยอมรับ ผู้ความฝ่ายตรงข้ามเมื่อได้รับหนังสือแล้ว มีระยะเวลาหนึ่ง (ปกติ 30 วัน) ที่จะยอมรับหรือปฏิเสธ หากไม่ปฏิเสธและไม่ตอบภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ถือว่าข้อเท็จจริงเป็นอันยุติความที่ผู้ความฝ่ายแรกแจ้งไป

การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีแห่งก่อนพิจารณา (Pre-trial Discovery) ตามกฎหมายคอมมอน ลอว์ นี้ จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเร่งรัดการพิจารณาคดีในศาล ทั้งนี้ เพราะการพิจารณาคดีจะจำกัดอยู่ในประเด็นที่เป็นข้อพิพาทจริงๆ เท่านั้น นอกจากนี้ การที่ผู้ความได้มีโอกาสทราบข้อเท็จจริงต่างๆ เพิ่มมากขึ้นจากที่ปรากฏในคำผู้ความ (pleading) และโดยผลของ Pre-trial Discovery ย่อมทำให้ผู้ความคาดการณ์ได้ว่าคดีของตนจะได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไร อันอาจมีผลนำไปสู่การประนีประนอมยอมความได้เช่นกัน

การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีแห่งก่อนพิจารณา (Pre-trial Discovery) นี้ ได้รับการปฏิบัติขึ้นขั้นตอนก่อนกันมาอย่างกว้างขวางและจริงจัง ส่วนในคดีอาญาเพิ่งจะมีการเปิดเผย

ข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาเมื่อเร็วๆ นี้¹ แต่แนวความคิดของการเปิดเผยข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญานั้นยังคงมีพื้นฐานที่แตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ ในคดีอาญานั้นจะมีความหมายและขอบเขตที่ค่อนข้างจะจำกัดมากกว่าคดีแพ่ง² ในขณะที่คดีแพ่งนั้นสามารถกระทำได้โดยสมบูรณ์ซึ่งอาจกล่าวในที่นี้ได้ว่า การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาคดีแพ่งนั้นไม่อาจที่จะนำมาเปรียบเทียบกันได้เลย ทั้งนี้เพราะลักษณะของประเด็นข้อพิพาทในคดีอาญา, อันตรายของการข่มขู่พยาน และอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเผยความเท็จและการเล็ดลอดให้มีการเปิดเผยความเท็จยังคงมีอยู่³ เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือความไม่ได้สัดส่วนของภาระการพิสูจน์ (burden of proof) ที่พนักงานอัยการมีภาระจะต้องพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดโดยปราศจากข้อสงสัย⁴ แต่ฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ไม่มีหน้าที่ประการใดเลยที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีให้พนักงานอัยการทราบ ทนายจำเลยมีความรับผิดชอบเพียงว่าจำเลยซึ่งเป็นลูกความของเขานั้น จักต้องได้รับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีจากรัฐ และต้องการให้รัฐเป็นฝ่ายพิสูจน์ถึงความผิดของลูกความของเขาโดยปราศจากข้อสงสัย⁵ เท่านั้น ดังนั้น การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาโดยสมบูรณ์เต็มรูปแบบเช่นในคดีแพ่งนั้น ผลรัฐส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงยังคงปฏิเสธอยู่⁶

¹ Frank J. Remington, Donald J. Newman, Edward L. Kimball, Marygold Milli and Herman Goldstein, Criminal Justice Administration Materials and Case, The B.BBS-Merrill Company, Inc., Publishers, 1969, p. 619

² American Jurisprudence (Vol. 23), 1965, p. 712

³ Luder & Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol.23), p. 787

⁴ Myron G. Hill, Howard M. Rossen, Wilton S. Sogg, Smith's Review, Legal Gem Series, Criminal Procedure, third edition, West Publishing Co., St. Paul, Minn., 1977, p. 43

⁵ Yale Kamisar, Wayne R. Lafave, Jerold H. Israel, Modern Criminal Procedure, p. 1209

⁶ Ibid., ; American Jurisprudence (Vol.23), 1965, p.712

จะเห็น สิ่งที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดก็คือ ในคดีอาญานั้น มีลักษณะที่แตกต่างไปจากคดีแพ่ง กฎเกณฑ์ของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาจึงย่อมจะแตกต่างไปจากที่ปรากฏอยู่ในคดีแพ่งอย่างแน่นอน¹ ยกตัวอย่างเช่น หลักเกณฑ์การค้นหาค้นข้อเท็จจริงโดยวิธี deposition และ interrogatories ตามคดีแพ่งนั้น ไม่ได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาคดี² เพราะการดำเนินคดีแพ่งใช้ "หลักความตกลง" (Verhandlungsmaxime) ส่วนในคดีอาญานั้นใช้ "หลักการตรวจสอบ" (Untersuchungsgrundsatz) กล่าวคือเจ้าพนักงานและศาลมีอำนาจหน้าที่ค้นหาความจริงโดยไม่มีข้อผูกมัดใดๆ³

2.3 วัตถุประสงค์ของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา

การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) แม้จะยังไม่เป็นที่ยอมรับเต็มรูปแบบในคดีแพ่ง แต่ความพยายามที่จะให้การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) เป็นไปอย่างกว้างขวางนั้นยังคงมีอยู่ ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น คือ⁴

1. เพื่อสนับสนุนให้การนำข้อเท็จจริง พยานหลักฐานที่สมบูรณ์ที่สุดมาแสดง
2. เพื่อลดโอกาสของความผิดพลาดอันจะเกิดจากพยานหลักฐานเท็จ
3. เพื่อขจัดร่องรอยของการดำเนินคดีที่ถือว่าเป็นการต่อสู้ (vestiges of trial by combat)

¹Jerry E. Norton, "Discovery in The Criminal Process", The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science (Vol. 61), p. 31

²Ibid.

³คดีท น นคร, "วิธีพิจารณาคดีอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน", นิติศาสตร์, หน้า 16

⁴Luder & Gilbert, Corpus Juris Secundum (Vol. 23), p. 787; Yale Kamisar, Wayne R. Lafave, Jerold H. Israel, Modern Criminal Procedure, p. 1208

วัตถุประสงค์ของการเปิดข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) ทั้ง 3 ประการดังกล่าวนี้มีเป้าหมายอยู่ที่การค้นหาความจริง¹ และการได้มาซึ่งความจริงนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการพิจารณาความอาญาที่สำคัญคือ รัฐจะต้องให้หลักประกันแก่จำเลยว่าจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (fair trial)² ทั้งก่อนพิจารณาและในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล³ แต่โดยที่รูปแบบของการดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาถือว่าการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ซึ่งถือว่าอัยการเป็นคู่คดีเท่าเทียมกับจำเลย⁴ และมีสิทธิในการเสนอพยานหลักฐานเท่าเทียมกัน ทั้งๆที่ในความเป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะพนักงานอัยการอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานของรัฐซึ่งมีอภิสิทธิ์ในการแสวงหาพยานหลักฐานมากมาย ในขณะที่จำเลยมักจะเป็นคนยากจนและต้องการศึกษา ซากเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐาน เมื่อจำเลยอยู่ในสภาพที่ต่ำกว่ารัฐทั้งฐานะและโอกาส แล้วยังไม่สามารถล่วงรู้พยานหลักฐานของอัยการได้ ก็ย่อมจะปราศจากความพร้อม เพราะไม่อาจรู้ได้ว่าพยานหลักฐานที่อัยการจะใช้อ้างต่อศาลเพื่อ พิสูจน์ความผิดของเขามีประการใดและมีความถูกต้องแท้จริงเพียงใด ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่มีมักจะปรากฏให้เห็นอยู่เสมอในการพิจารณาคดีอาญาในระบบกล่าวหา ก็คือ การสร้างความประหลาดใจให้ปรากฏแก่จำเลยด้วยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่จำเลยนั้นไม่อาจคาดคิดมาก่อน (surprise evidence)⁵ ซึ่งนับว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อความเป็นธรรมที่จำเลยควรจะได้รับ และเป็นอุปสรรคต่อการค้นหาความจริงเป็นอย่างยิ่ง

¹ Thomas J. Gardner, Criminal Evidence, Principle, Cases and Reading, 2nd Edition, West Publishing Company, St. Paul, 1988, p. 10

² Jerry E. Norton, "Discovery in the Criminal Process", The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science (Vol. 61), p. 11

³ Weston & Wells, Criminal Evidence for Police, p. 314

⁴ กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(4)", วารสารอัยการ, หน้า 49

⁵ John H. Wigmore, Anglo-American System of Evidence in Trials at Common Law (Vol. 6), Third Edition, (Little, Brown and Company, 1940), p. 372

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการนำเอากระบวนการที่เรียกว่าการเปิดเผยข้อเท็จจริง ก่อนพิจารณา (Discovery) มาใช้ในคดีอาญา โดยชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องของทฤษฎีที่ทำ ให้จำเลยตกอยู่ในฐานะที่น้อยกว่ารัฐ¹ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประการสำคัญคือความเป็นธรรมในการ พิจารณาคดี และเป็นอุปสรรคต่อการค้นหาความจริงดังกล่าวมาแล้ว ทั้งนี้โดยเห็นกันว่า การให้ โอกาสแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เข้าถึงข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่จะทำให้ประเด็นในคดีกระ- จ้างขึ้น ช่างจะทำให้การดำเนินคดีอาญามุ่งไปสู่การค้นหาความจริงได้สมบูรณ์มากที่สุด สมดัง วัตถุประสงค์ของระบบการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ซึ่งเห็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป² อันจะทำให้การ พิจารณาคดีอาญาดำเนินไปอย่างเป็นธรรม ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ ศาลสูง (Supreme Court) ของสหรัฐอเมริกาได้เคยกล่าวไว้ว่า "การเปิดเผยดีกว่าที่จะปกปิด (suppression) ข้อเท็จจริงต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคดี เพราะจะเป็นการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ เป็นไปโดยถูกต้อง"³ และในทางปฏิบัติ ศาลของมลรัฐก็เริ่มที่จะยอมรับผลดังกล่าวนี้ยิ่งขึ้น ศาลของบางมลรัฐถึงกับอนุญาตให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาเสียยิ่งกว่า ศาลของรัฐบาลกลางเสียอีก⁴ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ ดังกล่าวแล้วข้างต้น

¹Jerry E. Norton, "Discovery in the Criminal Process", The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science (Vol.61), p. 14

²Thomas J. Gardner, Criminal Evidence, Principle, Cases and Reading, p. 10; Yale Kamisar, Wayne R. Lafave, Jerold H. Israel, Modern Criminal Procedure, p. 1208

³Dennis v. U.S. 384 U.S. 855, 86 & Ct. 1840

⁴Hill, Rossen, Sogg, Smith's Review, Legal Gem Series, Criminal Procedure, p. 43

2.4 การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาเป็นสิทธิของผู้ต้องหาหรือเป็นคุณพินิจของเจ้าพนักงาน

ถึงได้กล่าวมาแล้วว่า การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาคดีเป็นกระบวนการที่พัฒนามาจากแนวความคิดพื้นฐานของหลักการวิธีพิจารณาความอาญาที่สำคัญคือ รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ดังนั้น บัญญัติที่ต้องพิจารณาคดีคือ การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาถือเป็นสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องให้หรือเป็นคุณพินิจของเจ้าพนักงานที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้ ซึ่งจะได้นำการศึกษาว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร

การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นพัฒนาขึ้นโดยอาศัยโอกาสในคดีตัวอย่างในการพิจารณาของศาล โดยในระยะเริ่มแรกนำมาใช้เฉพาะสำหรับคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยร้องขอให้เปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการ ซึ่งศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจและมีคำสั่งในขั้นแรก¹ และโดยผลของคำตัดสินในคดีต่างๆที่วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานสืบต่อกันมานั้น ได้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะสามารถเข้าถึงความรู้ ตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานต่างๆที่อยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการได้ อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะได้รับการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณานี้ ก็มีใช้เป็นสิทธิที่รับรองโดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด² กรณีที่ศาลปฏิเสธคำร้องขอของจำเลยที่ขอเข้าตรวจสอบข้อเขียน คำกล่าว หรือคำให้การรับสารภาพ (confession) ของเขาซึ่งอยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการนั้น หากเป็นการขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งรัฐที่รับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาเกี่ยวกับคดีในความผิดที่ฟ้องเขานั้นไม่³ และการที่ศาลอนุญาตให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาคดี ก็มีใช้เป็นการบังคับโดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แต่เป็นการสนับสนุนเพื่อแสวงหาความจริงและส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรม

¹ American Jurisprudence (Vol. 23), 1965, p. 713

² American Jurisprudence (Vol. 23), Second Edition, New York, The Lawyer Co-operative Publishing Co., Rochester, 1983, p. 678

³ American Jurisprudence (Vol. 23), 1965, p. 721

ขึ้นในระบบกล่าวหาเท่านั้น¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมีสิทธิเข้าตรวจดูข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานต่างๆหรือไม่ขึ้น โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับคำร้องขอของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสำคัญ กล่าวคือ คำร้องขอนี้จะต้องมีเหตุแห่งที่ตามมาแสดง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลโดยเฉพาะ² กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณานั้น โดยทั่วไปไม่ใช่เป็นสิทธิเด็ดขาดของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะเข้าดวงรู้หรือตรวจพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการ หากแต่เห็นดุลพินิจของศาลที่จะอนุญาตหรือปฏิเสธคำร้องขอของผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ได้โดยแท้

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณานี้ ก็ยังมีอีกแนวคิดหนึ่งก็คือ กรณีที่ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยร้องขอให้เปิดเผยนั้น เป็นพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่จำเลยในการต่อสู้คดี กล่าวคือเป็นพยานหลักฐานที่อาจทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลงไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องถึงกับพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์เท่านั้น แม้เป็นพยานหลักฐานที่อาจทำให้จำเลยมีเหตุบรรเทาโทษ หรือลดโทษ ก็ถือว่ามีความสำคัญถึงขนาดทำให้พนักงานอัยการเห็นว่าที่ควรเปิดเผยให้จำเลยทราบเสมอจะปฏิเสธไม่ได้³ หากพนักงานอัยการจงใจปกปิดพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่จำเลยไว้ ทั้งๆที่มีคำร้องขอมาโดยเฉพาะเจาะจง ถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม⁴ ทั้งนี้โดยมีแนวความคิดว่ารัฐไม่มีผลประโยชน์อันใดที่จะปกปิดพยานหลักฐาน

¹ American Jurisprudence (Vol. 23), 1983, p. 678; Thomas J. Gardner, Criminal Evidence, Principle, Cases and Reading, 2nd Edition West Publishing Company, St. Paul, 1988, p. 12-13

² American Jurisprudence (Vol. 23), 1965, p. 714

³ Sanford H. Kadish, Monral G. Paulsen, Criminal Law and It's Processes, Cases and Materials, Third Edition, Little, Brown and Company, Boston, 1975, p. 1292-1295 และดู พัทธ์ หัสนิยานนท์, จิตรศักดิ์ พรหมทอง, "หน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีให้จำเลยทราบ", หน้า 71

⁴ คดี Brady v. Maryland, 373 U.S. 83 (1963)

ที่เป็นคุณแก่จำเลยในการต่อสู้คดี¹ หากแต่มีหน้าที่ต้องให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยในการต่อสู้คดีเสมอ² สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม³ ถือเป็นสิทธิขั้นมูลฐานที่เกิดจากของผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่ถือกันว่าจะไม่อาจล่วงละเมิดได้ ทั้งนี้เพราะเห็นว่าการปฏิเสหสิทธิดังกล่าว เท่ากับเป็นการปฏิเสหกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย (Due Process of Law) ที่เดียว³

จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณานั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาแนวคิดเป็น 2 แนว ทั้งนี้ถือว่าเป็นสิทธิเด็ดขาดของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เจ้าพนักงานของรัฐมิอาจใช้ดุลพินิจปฏิเสหได้ และทั้งนี้ถือเป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเป็นสำคัญว่าเป็นพยานหลักฐานทั่วไป หรือเป็นพยานหลักฐานที่ถือว่าเป็นคุณแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในการต่อสู้คดีดังกล่าวแล้ว

สำหรับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law นั้น มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า สิทธิที่จะขอคู่ส่วนการสอบสวนและพยานหลักฐานต่างๆจากอัยการนั้น เป็นสิทธิของจำเลยหรือทนายโดยแท้ พนักงานอัยการจะต้องเปิดเผยพยานหลักฐานทั้งหมดให้จำเลยทราบ เมื่อจำเลยร้องขอภายหลังจากการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว เว้นแต่กรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยขอคู่ส่วนการสอบสวนก่อนเสร็จสิ้นการสอบสวน จึงเป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรืออัยการที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้⁴ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เจ้าพนักงานของรัฐจะใช้ดุลพินิจได้ก่อนเมื่อกรณีเป็นการขอตรวจ-

¹Jerry E. Norton, "Discovery in the Criminal Process", The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science(Vol.61), p. 16

²Ibid., p. 11

³American Jurisprudence (Vol. 21) Second Edition, New York, The Lawyer Co-operative Publishing Co., Rochester, 1983, p. 271

⁴Jan Stepan, "บทเรียนจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของทวีปยุโรป", แปลโดย ประธาน วัฒนากิจษ์, นิติศาสตร์ (ฉบับซคเชษ 2519), หน้า 154

สอบพยานหลักฐานก่อนเสร็จสิ้นการสอบสวน แต่หากการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วถือเป็นหลักว่าจำเลย หรือทนายมีสิทธิที่จะขออุทธรณ์การสอบสวน และพยานหลักฐานต่างๆจากพนักงานอัยการได้ทั้งหมด ที่เดียว (ประเทศญี่ปุ่นให้สิทธิผู้ต้องหาตรวจพยานหลักฐานทั้งหมดเฉพาะที่พนักงานอัยการตั้งใจจะ นำเสนอต่อศาลในชั้นพิจารณา)¹ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law มีแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญาว่า ผู้เกี่ยวข้องในคดีอาญาทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา อัยการ หรือทนายความ ต่างก็มีหน้าที่ค้นหาความจริงในคดีอาญาค่วมทั้งสิ้น² ดังนั้น การเข้า ตรวจสอบพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการจึงถือเป็นสิทธิของผู้ต้องหาหรือ จำเลย เพราะถ้าถือว่าการเปิดเผยพยานหลักฐานเป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานแล้ว ก็จะไม่เป็น การสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาที่ถือว่าผู้เกี่ยวข้องในคดีทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการค้น- หาความจริงอย่างจริงจังดังกล่าวแล้ว

2.5 ความเป็นภาวะวิสัยของพนักงานอัยการกับการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา

เป็นที่เข้าใจและถือกันโดยทั่วไปว่าพนักงานอัยการเป็นทนายแผ่นดิน หรือเป็นตัวแทน ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญา³ ดังนั้น ในการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการ ในหน้าที่เป็นโจทก์ในคดีอาญาจึงต้องมีความเป็นภาวะวิสัย (objectivity) อย่างแท้จริง กล่าวคือ จะต้องดำเนินคดีด้วยความรอบคอบและเที่ยงธรรม ปฏิบัติหน้าที่ไปในทางเพื่อหาคำ ความยุติธรรมแก่ผู้กระทำความผิด คือวางตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด มุ่งค้นหาความจริงแท้ของเรื่อง หรือความจริงในเนื้อหาโดยไม่ผูกมัดกับคำร้องคำขอของผู้ใดทั้งสิ้น⁴

¹Article 299 The Japan Code of Criminal Procedure

²คณิศร ฅ นกร, "วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน", นิติศาสตร์, หน้า 4

³พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 6; Thomas J. Gardner, Criminal Evidence, Principle, Cases and Reading, p. 12

⁴คณิศร ฅ นกร, "วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน", นิติศาสตร์, หน้า 7

ในชั้นตรวจสอบฟ้องนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจและอิสระอย่างกว้างขวาง ในการวินิจฉัยว่าจะฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ และได้ให้อำนาจที่จะตั้งสอบสวนเพิ่มเติม หรือตั้งให้พนักงานสอบสวนส่งพยานมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไปด้วย บทบัญญัติดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าอำนาจที่จะตั้งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องนี้ยิ่งใหญ่สำคัญถึงขนาดเดียวกันก็แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าพนักงานอัยการจะต้องดำเนินการโดยความรอบคอบและเที่ยงธรรมในการพิจารณาว่าคดีมีพยานหลักฐานสนับสนุนเพียงพอให้เห็นว่ามีมูลหรือไม่ เมื่อคดีมีมูลจึงควรเสนอข้อเท็จจริงให้ศาลวินิจฉัย โดยฟ้องจำเลยและนำสืบแสดงพยานหลักฐานที่มีอยู่ในศาลพิจารณา ดังที่ฎีกาที่ 1456/2455, 3 โวหารกรมสวัสดิ์ 238 กล่าวว่า "วิธีสืบเสาะจับกุมผู้ร้ายชนิดนี้ไม่น่าเลื่อมใส สุดแต่มีเหตุร้ายเกิดขึ้นให้จับมนุษย์คนหนึ่งมาชำระในกรณีนั้นแล้วถือว่าเป็นการเอื้อเฟื้อแก่หน้าที่ ดังนี้เป็นโรคร้าย ไม่ควรมีในใจเจ้าพนักงานผู้รักษาท้องที่เลย ควรต้องให้ความพินิจพิจารณาให้หนักแน่นในกรณีว่ามีจริงฤหามิได้ เมื่อมีมูลควรฟ้องจึงฟ้องควรปล่อยต้องปล่อย ราษฎรจะได้ไม่ต้องเดือดร้อนในอันใช้ที่ใช่ทาง" ซึ่งคำว่า "คดีมีมูล" ในที่นี้มิใช่แต่ว่ามีมูลเลขๆ หากแต่มีมูลถึงขนาดควรฟ้องด้วย¹

อนึ่ง ในการดำเนินคดีอาญาในศาลของพนักงานอัยการนั้น พนักงานอัยการจะต้องคงความเป็นภาวะวิสัยของตนไว้เสมอ พนักงานอัยการจะเป็นคู่ความในเนื้อหาไม่ได้² ใน Canons of Professional Ethics ข้อ 5 ซึ่ง American Bar Association (ABA) ได้กำหนดขึ้นไว้ กล่าวว่า "ในการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล อัยการต้องระมัดระวังว่า แม้จะเป็นใจหวังฟ้องว่าจำเลยได้กระทำความผิดอาญา ขอให้ลงโทษตามคำขอที่อ้างบทกฎหมายมาทำร้ายฟ้อง ก็ไม่ใช่มุ่งประสงค์เพียงแต่ให้ลงโทษตามที่ฟ้องมานั้นแต่อย่างเดียวให้จงได้ หากเป็นหน้าที่เพื่อความยุติธรรมแก่ประชาชน" เพื่อว่าผู้กระทำผิดควรรับโทษให้รับความผิดของเขา อันเป็นผลที่ประชาชนทั้งหลายควรได้เห็น แต่ในขณะที่เดียวกันถ้าผู้นั้นไม่ได้ทำผิด ก็ควรได้รับการปล่อย

¹ จิตติ ตึงศักดิ์, หลักวิชาชั้นนักกฎหมาย, หน้า 150-151

² คณิต ณ นคร, "วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน" นิติศาสตร์, หน้า 14

หนังสือไปเช่นเดียวกัน เป็นหน้าที่ของอัยการต้องดำเนินคดีอย่างเป็นธรรมทั้งแก่ประชาชนและแก่
 จำเลยในคดีนี้เช่นเดียวกัน¹ ถึงเรื่องผลของความยุติธรรมนี้ Lord Denning ผู้พิพากษาผู้มี
 ชื่อคนหนึ่งของอังกฤษเคยกล่าวไว้ในหนังสือ The Road to Justice ว่า พนักงานอัยการ
 ต้องวางตัวเป็นกลาง และเสนอข้อเท็จจริงต่อศาลอย่างตรงไปตรงมา เพื่อความจริงได้ปรากฏ
 ออกมาอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ไม่ปกปิดสิ่งทุกอย่าง ข้อที่พยานรู้เห็นเป็นประโยชน์แก่จำเลย ก็
 ต้องให้ปรากฏด้วยเช่นเดียวกัน²

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความเป็นภาวะวิสัยของอัยการก็คือการดำเนินคดีโดย
 ความรอบคอบและเที่ยงธรรม ไม่เข้าข้างฝ่ายใด มุ่งค้นหาความจริงแท้ของเรื่องหรือความจริง
 ในเนื้อหาโดยไม่ผูกมัดกับคำร้องคำขอของผู้ใดทั้งสิ้น และเสนอข้อเท็จจริงต่อศาลอย่างตรงไป
 ตรงมาทั้งข้อเท็จจริงที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่จำเลย เพื่อให้ศาลได้พิจารณาพิพากษาลงโทษผู้
 กระทำความผิดตามสภาพข้อเท็จจริงที่เป็นจริง

ส่วนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery) นั้น ดังได้
 กล่าวมาแล้วว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา กระบวนการนี้มาใช้เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนิน
 คดีอาญาในระบบกล่าวหาที่พบว่า การปกปิดพยานหลักฐานมิให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งล่วงรู้ความหลัก-
 การต่อสู้คดีโดยที่จำเลยอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างไร้ฐานะและโอกาสในการแสวงหาพยานหลักฐานนั้น
 ทำให้จำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี เพราะไม่สามารถล่วงรู้ได้ว่าพยานหลัก-
 ฐานที่พนักงานอัยการจะใช้อ้างต่อศาลเพื่อพิสูจน์ความผิดของเขานั้นมีประการใดและมีความถูกต้อง
 แท้จริงเพียงใด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการค้นหาความจริงอย่างอึดิ่งดังกล่าวข้างต้น กระบวนการ
 เปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาดังถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการแสวงหาความจริง และ

¹ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2503 มาตรา 40 ในพระราช
 บัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 45 ให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความ
 ระมัดระวัง มิให้เสียหายแก่ราชการ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม

² จิตติ กิ่งสนิท, หลักวิชาสำนักงานอัยการ, หน้า 154-155

ส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในระบบกล่าวหา¹ หรือแม้เมื่อพิจารณาในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ซึ่งพบว่าอัยการและตำรวจมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างแท้จริง² ก็ยังมีกฎหมายให้สิทธิแก่ทนายที่จะทำการตรวจพยานหลักฐานจากสำนวนคดีก่อนยื่นฟ้องต่อศาลได้ ทั้งนี้ก็ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความแน่นอนว่าพยานหลักฐานในสำนวนคำฟ้อง เป็นพยานหลักฐานที่ถูกต้อง³ จึงเห็นได้ว่า กระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา มิได้มีผลสืบเนื่องมาจากหรือเกี่ยวของกับความเป็นภาวะวิสัยของพนักงานอัยการแต่อย่างใด เพราะความเป็นภาวะวิสัยของพนักงานอัยการนั้น เป็นเรื่องที่พนักงานอัยการในฐานะเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีหน้าที่อำนวยความสะดวกหรือมีอำนาจจำเป็นต้องมีอยู่แล้วโดยหน้าที่ ไม่ว่าจะ เป็นพนักงานอัยการในระบบกฎหมายใดก็ตาม เป็นเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่เฉพาะตัวของพนักงานอัยการโดยแท้ แต่การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา เป็นเรื่องของสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะทำการตรวจสอบพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการ เสมือนเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของพยานหลักฐานอีกชั้นหนึ่งเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณาโดยตัวของมันเองไม่ว่าจะมีอยู่หรือไม่ก็ตาม หากมีผลกระทบต่อความเป็นภาวะวิสัยของพนักงานอัยการแต่อย่างใด กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พนักงานอัยการจะมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างแท้จริงหรือไม่ เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบเฉพาะตัวของพนักงานอัยการเองโดยแท้

อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ แม้พนักงานอัยการจะพยายามคงความเป็นภาวะวิสัยของตนไว้เพียงใดก็ตาม แต่ด้วยพื้นฐานหน้าที่ของพนักงานอัยการต้องเป็นโจทก์ฟ้องร้องกล่าวหาว่าจำเลยได้กระทำความผิดอาญา โดยเฉพาะพื้นฐานของการดำเนินคดีในระบบกล่าวหาเช่นประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีหลักการค้นหาคำความจริงในคดีอาญาโดยใช้หลักการต่อสู้คดี

¹American Jurisprudence (Vol. 23), 1983, p. 678; Thomas J. Gardner, Criminal Evidence, Principle, Cases and Reading, p. 10-13

²คณิศร ๗ นคร, "วิธีพิจารณาคำความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน" นิติศาสตร์, หน้า 7

³Article 147 The German Code of Criminal Procedure

(Fight Theory) คือนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างกันในการพิจารณาคดี ซึ่งอาจกล่าวได้ทีเดียวกว่าอัยการนั้นพยายามดำเนินการต่อสู้คดีเพื่อชี้ให้ศาลเห็นถึงการกระทำผิดของจำเลย และหมายจำเลยก็จะเป็นตัวแทนของจำเลยในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความบริสุทธิ์ของจำเลย¹ ดังนั้น พนักงานอัยการย่อมจะไม่มีแรงจูงใจที่จะค้นหาพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่จำเลยมากกว่ากับตัวจำเลยเอง นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนนั้น ก็ไม่มีอะไรเป็นหลักประกันว่าจะถูกต้องสมบูรณ์ทุกประการ เพราะอาจมีการบิ่นแต่งพยานหลักฐานเท็จเพื่อปรักปรำจำเลยได้² ดังนั้น เพื่อให้แน่ใจว่าจะมีการนำพยานหลักฐานที่สมบูรณ์ที่สุดมาแสดงในชั้นพิจารณาตัดสินของศาล ประเทศในภาคพื้นยุโรปซึ่งแม้จะพบว่าอัยการและตำรวจมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างแท้จริงอยู่แล้ว ก็ยังมีบทกฎหมายให้สิทธิแก่ทนายที่จะทำการตรวจพยานหลักฐานจากสำนวนคดีก่อนยื่นฟ้องต่อศาล เพื่อความแน่นอนว่าพยานหลักฐานในสำนวนจำฟ้อง เป็นพยานหลักฐานที่ถูกต้อง เสมือนเป็นการตรวจความถูกต้องของพยานหลักฐานอีกชั้นหนึ่งนั่นเอง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นภาวะวิสัยของพนักงานอัยการแต่อย่างใด หากแต่ถูกนำมาใช้ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้มีการนำพยานหลักฐานที่สมบูรณ์ที่สุดมาแสดง ให้จำเลยได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ดี การนำเอากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา มาใช้ ก็ยังมีแนวความคิดเห็นที่โต้แย้งคัดค้านอยู่ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปในบทที่ 3,4

¹ Paul B. Weston, Kenneth M. Wells, The Administration of Justice, Third Edition, (Englewood Cliffs : Prentice-Hall, Inc., 1977), p. 225

² ดูตัวอย่างคดี หน้า 66-72